

Aleg 294

Sprawozdanie

Komisji gminnej o czynnościach departamentu I. Wydziału krajowego
w zakresie spraw gminnych i powiatowych.

Wysoki Sejmie!

Jedną z najważniejszych agend Wydziału krajowego stanowi niewątpliwie zastrzeżony mu ustawami nadzór nad urzędowaniem zwierzchności gminnych i Wydziałów powiatowych — a zwłaszcza w tym kierunku, ażeby ten nadzór nie ograniczał się tylko na formalne rozstrzyganie rekursów w drugiej instancji i na stwierdzanie już po fakcie nieprawidłowości w wykonywaniu obowiązków urzędowych przez poszczególnych funkcyjaryuszów. Większą wartość ma bowiem systematyczne wykonywanie stałego wpływu na władze autonomiczne, podnoszącego poziom ich wartości społecznej, a przez to także ich powagi i poszaowannia dla nich w szerokich masach ludności — wpływu, któryby wytrwale i stale ulepszał sposób wykonywania przez urzędy gminne wszelakiej kategorii, tudzież przez Wydziały powiatowe ich ważnych obowiązków.

Pierwsza ustawa gminna, na której opiera się autonomiczny ustrój gmin, jakoteż ustawa o urządzeniu reprezentacji powiatowych w naszym kraju, istnieją już od lat czterdziestu. Byłoby to istotnie wdzięczne studjum, któreby wyjaśniło dotychczasowe wyniki wpływu naszych samorządnych instytucji administracyjnych na rozwój wsi, miast i miasteczek naszych pod względem ekonomicznym i kulturalnym, tudzież wyświeciło wartość dla kraju działalności reprezentacji powiatowych. Komisya gminna w całej pełni świadomą jest braków i słabych stron naszych urzędów autonomicznych. Krytyka nie oszczędzała ich zresztą nigdy. Lecz nawet najsurowszy i bezwzględny ich krytyk, jeżeli chce o nich sądzić przedmiotowo i bez uprzedzenia, musi uznać także i dodatnie ich zasługi. W ogólnem ulepszeniu gospodarki komunalnej jest bowiem wszędzie — na wsi czy w mieście postęp znaczny, i pomimo wszystkich swoich usterek organizacyjnych z każdym rokiem ożywia się ruch w zakresie starań o rozwój oświaty, o ulepszenie stosunków sanitarnych, o rozwój środków komunikacyjnych, o ulepszenie warunków bezpieczeństwa publicznego i t. d.

Sprawozdanie biura dla spraw gmin i powiatów dep. I. Wydziału krajowego zamknięte w suchych szczegółach, mało rzuca światła na stosunki administracji autonomicznej. Obfitszy już materiał do urobienia sobie sądu o tych stosunkach zawierają tabelaryczne zestawienia budżetów i zamknięć rachunkowych gmin i powiatów, tudzież zakładów gminnych i powiatowych, oparte na sprawozdaniach Wydziałów powiatowych i magistratów. Dziwnym sposobem — dla oszczędzenia nieznacznego stosunkowo do ważności przedmiotu wydatku na kosztą druku, Wydział krajowy nie dołączył tych tabel do swojego sprawozdania. A szkoda — ponieważ dają one wymowny obraz gospodarki ciał samorządnych w obecnym ich stanie.

Oto niektóre cyfry sumaryczne wyjęte ze złożonych w biurze sejmowem tabel, obejmujących wyniki zamknięć rachunkowych zarządów autonomicznych gmin i powiatów za rok 1904.

	Dochody:	Wydatki:
Wsie i miasteczka miały	12,300.647*)	15,340.721
30 miast, podlegających ustawie gm. z r. 1889 .	10,418.755	12 038.405
Rady powiatowe	13,545.469	13,545.469
razem .	36.264.871	40,924.595

Stan gminnych i powiatowych zakładów pieniężnych w roku 1904 przedstawia się, jak następuje:

Gminne kasy pożyczkowe, których jest 3.477, miały w obrocie kapitał zakładowy, przedstawiający poważną sumę 15,787.100 K. Zapewne, iż zarząd gminnych kas pożyczkowych nie jest wszędzie wzorowym, ale potrzeba pamiętać, że powstały one wszystkie w okresie ostatnich lat 40, że stan ich zarządu powoli, lecz ustawicznie ulepsza się — a w miarę tego wzrasta także ich ekonomiczna użyteczność.

Nadto posiada dotąd 14 powiatów powiatowe kasy pożyczkowe z kapitałem 1,473.544 koron.

W 22 powiatach pozakładały Rady powiatowe kasy oszczędności, które miały we wkładkach z początkiem roku 1904 koron 34,350.491 koron.

Miejskich kas oszczędności — bez Lwowa i Krakowa — istniało w tym czasie 18, z kapitałem wkładowym 96,653.253 K.

Te cyfry — ogólnikowe i bezkrytycznie zestawione — wymagające przeto pod niejednym względem sprostowania, wskazują jednak niewątpliwie na jedną okoliczność, godną zastanowienia się — mianowicie na fakt, że autonomiczne zarządy gmin i powiatów w naszym kraju, z wyłączeniem Lwowa i Krakowa mają już teraz w obrocie sumy pieniężne, przechodzące dwieście milionów koron.

Pozostawiając więc na boku wszystkie inne, niewątpliwie także ważne ich agendy, to już przytoczone tu cyfry, odnoszące się do pieniężnej gospodarki gmin i powiatów wskazują, jak potrzebnym jest nadzór umiętny nad ich działaniem — i że ta kontrola bądź co bądź więcej byłaby warta, niż oszczędność na placach paru sił konceptowych i rachunkowych.

Z tego powodu Komisya gminna mniema, iż wypadałoby wziąć pod rozprawę pytanie, czy nie byłoby wskazaniem wzmocnić siły robocze biura Wydziału krajowego dla spraw gminnych i powiatowych? Wprawdzie Wysoki Sejm uchwałą z 30. czerwca 1902 powiększył już etat urzędników w tem biurze o dwie siły konceptowe i jedną rachunkową. Lecz z biegiem czasu ten przyrost sił biurowych zużyty został w ogólnem zwiększaniu się agend Wydziału krajowego, gdy biuro gminne powróciło faktycznie prawie do dawnego stanu sił, chociaż jego zajęcia zwiększają się gwałtownie. Skoro jednak nie ma wniosku ze strony Wydziału krajowego, nie przedstawia wniosku stanowczego także i Komisya gminna. Wniosek Komisji ogranicza się tylko do wezwania, ażeby Wydział krajowy wziął tę kwestyę pod rozprawę.

W okresie od 1. lipca 1905 do 15. września 1906 dokonał Wydział krajowy lustracji 34 Zwierzchności gmin wiejskich i miejskich, tudzież biur 16 Wydziałów powiatowych. W tym czasie przeprowadzono rozwiązanie Rad gminnych w 7 miastach i 8 wsiach, jakoteż Rady powiatowej w Zbarażu. Za zgodą Wydziału krajowego złożyło Namiestnictwo z urzędu 33 naczelników na podstawie wyniku przeprowadzonych przeciwko nim dochodzeń dyscyplinarnych, z czego w 14 wypadkach wynikło także przekazanie aktów śledztw dyscyplinarnych władzom karno-sądownym z powodu stwierdzonych sprzeniewierzeń funduszków gminnych.

Urządzane przy Wydziale krajowym kursy dla pisarzy gmin wiejskich mają niewątpliwie wielką wartość i w kołach interesowanych cieszą się ogólnem uznaniem. Dotychczas odbyło się jedenaście takich kursów czteromiesięcznych, i przysposobiły one około 500 ukwalifikowanych pisarzy dla gmin wiejskich. Komisya gminna mniema, iż byłoby pożądanem — jeżeli to jest możliwem, urządzić zamiast dwóch do roku, trzech takich kursów, ażeby można większą ilość kandydatów kształcić. I w tej sprawie nie czyni Komisya jednakowoż wniosku stanowczego, ograniczając się tylko do wezwania Wydziału krajowego, ażeby wziął pod rozprawę to pytanie.

*) Bez dodatków do podatków.

Sprawozdanie Wydziału krajowego stwierdza, iż cały szereg uchwał Wysokiego Sejmu jakoteż pism Wydziału krajowego w sprawach ważnych dla kraju z niewiadomych powodów zalegają w biurach rządowych bez odpowiedzi. Do rzędu tych spraw nie załatwionych należą pomiędzy innemi uchwały sejmowe z 16. listopada 1905 zmierzające do przyspieszenia w naszym kraju krycia dachów ogniotrwałym materiałem, pisma Wydziału krajowego, dotyczące rewizji uciążliwych dla ludności przepisów o rewersach demolacyjnych w rejonach fortecznych, w sprawie projektowanego zaprowadzenia we Lwowie i w Krakowie gminnych opłat spadkowych na rzecz miejscowych funduszków ubogich, w sprawie uchwalonego przez Wysoki Sejm utworzenia stałego funduszu krajowego na zasilki dla miast na cele asanacyjne, a wreszcie uchwały sejmowej w sprawie zaliczenia zdrojowiska „Krynica“ do miejscowości, podlegających przepisom ustawy gminnej z roku 1896.

Komisya proponuje przeto, ażeby Wysoki Sejm upominał się u c. k. Rządu o przyspieszenie załatwienia wymienionych tu spraw.

W myśl powyższych uwag Komisya gminna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności Dep. I. w zakresie spraw gminnych i powiatowych przyjmuje się do wiadomości.

II. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby ponownie wziął pod rozwagę sprawę wzmocnienia sił biura dla spraw gminnych i powiatowych.

III. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby wziął pod rozwagę taką organizację kursów praktycznych dla kandydatów na pisarzy w gminach wiejskich, ażeby możliwem się stało kształcić większą ilość frekwentantów, niż przy dotychczasowem ich urządzeniu.

IV. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby w przyszłości dołączał do sprawozdań z czynności Dep. I. sumaryczne wyniki zamknięć rachunkowych gmin i powiatów — nie wyłączając także Lwowa i Krakowa, tudzież zamknięć rachunkowych zakładów, zostających pod ich zarządem.

V. Sejm wzywa c. k. Rząd:

a) ażeby przyspieszył załatwienie sprawy przedłożenia do Najwyższej sankcyi uchwał sejmowych z 16. listopada 1905, zmierzających do systematycznego popierania wymiany dachów z materiału miękkiego na pokrycie ogniotrwałe.

b) ażeby przyspieszył rewizję przestarzałych przepisów o rewersach demolacyjnych w rejonach fortecznych;

c) Sejm ponawia wezwanie, iżby c. k. Rząd przyspieszył przeprowadzenie nowej ustawy państwowej co do opłat od spadków — ażeby większe miasta, a w szczególności Lwów, mógł, z tej ustawy korzystając, postarać się w drodze ustawy krajowej o otwarcie nowego źródła dochodu na utrzymanie miejscowych ubogich z opłat spadkowych gminnych;

d) ażeby przyspieszył decyzję swoją w sprawie utworzenia stałego funduszu krajowego na zasilki dla miast na cele asanacyjne;

e) ażeby przyspieszył sprawę stanowczego załatwienia uchwały sejmowej względem zaliczenia zdrojowiska „Krynica“ do miejscowości, podlegających przepisom ustawy gminnej z roku 1896.

Przewodniczący:
Stadnicki.

Sprawozdawca:
Merunowicz.

